

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกผักปลอดภัย ระบบการตลาดผักปลอดภัย และปัญหาในการผลิตและการตลาดผักปลอดภัย เป็นการศึกษาในปีการผลิต 2544/2545 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาครีวเรือนเกษตรกรที่ปลูกผักปลอดภัยในมุ้งตาข่ายเปรียบเทียบกับครีวเรือนเกษตรกรที่ปลูกผักปลอดภัยนอกมุ้งตาข่ายรวมทั้งหมด 40 ครีวเรือน พ่อค้าส่งและพ่อค้าปลีกผักปลอดภัย 21 ราย ในอำเภอน้ำพอง กิ่งอำเภอข้าสูง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยเป็นการศึกษาชนิดของผักปลอดภัย 5 ชนิด คือ คะน้า กวางตุ้ง หอมแบ่ง ผักชี และถั่วฝักยาว กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS ในการหาค่าสถิติร้อยละ และใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการหาค่าต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูก และการตลาดผักปลอดภัย

ผลการศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครีวเรือนเกษตรกรที่ปลูกผักปลอดภัยในมุ้งตาข่ายและนอกมุ้งตาข่าย พบว่า หัวหน้าครีวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 80.00 และร้อยละ 90.00 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 45 ปีและ 49 ปีตามลำดับ และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนแรงงานในครีวเรือนที่ช่วยงานเกษตรเฉลี่ย 2.40 คนและ 2.60 คนตามลำดับ โดยมีพื้นที่ในการปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 2.55 งานและ 2.33 งานตามลำดับ

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตผักปลอดภัยพบว่า ต้นทุนการผลิตผักปลอดภัยนอกมุ้งตาข่ายสูงกว่าต้นทุนของการผลิตผักปลอดภัยในมุ้งตาข่าย ต้นทุนที่สูงกว่า ได้แก่ ต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ และค่าปุ๋ยเคมี และค่าแรงงานในการรดน้ำ เนื่องจากการผลิตผักปลอดภัยนอกมุ้งตาข่ายต้องใช้พันธุ์ที่ต้านทานต่อโรคและแมลงต่าง ๆ เพื่อให้มีความแข็งแรง จึงต้องใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี และใช้ปุ๋ยเคมีในจำนวนที่มากกว่าเพราะต้องใช้ปุ๋ยรองพื้นแปลงปลูก ในส่วนของผลผลิตผักปลอดภัยนอกมุ้งตาข่าย ได้แก่ หอมแบ่ง ผักชี และถั่วฝักยาว เพราะได้รับผลผลิตสูงกว่าผักปลอดภัยในมุ้งตาข่าย เนื่องจากการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ และปุ๋ยเคมีรองพื้นแปลงปลูก อีกทั้งยังได้รับแสงแดดมากกว่าผักที่อยู่ในมุ้งตาข่าย ในการศึกษาพบว่าผลผลิตผักปลอดภัย

ที่ควรทำการผลิตในมุ้งตาข่าย ได้แก่ กระบี่ และกวาดตัก เนื่องจากมุ้งตาข่ายจะทำให้ผักมีสีสด หวาน กรอบ นำรับประทานมากกว่า

ในส่วนของการตลาดผักปลอดภัย พบว่า เกษตรกรที่ปลูกผักปลอดภัยในมุ้งตาข่ายทำหน้าที่เป็นพ่อค้าขายปลีกโดยจะทำการขายผักปลอดภัย ณ ตลาดบางลำพู อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผักที่ขายบนแผงผักปลอดภัยจะมีการรับรองจากสาธารณสุขจังหวัด หรือกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดขอนแก่น ส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกผักนอกมุ้งตาข่ายจะขายส่งผักปลอดภัยให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามาสั่งซื้อ หรือขายส่งให้กับพ่อค้าขายส่งในตลาดพุนผล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในราคาเท่ากับผักทั่วไป ในกรณีที่ขายปลีกเกษตรกรจะขายผักปลอดภัย ณ ตลาดเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในแผงร่วมกับพ่อค้าขายปลีกผักรายอื่น โดยขายในราคาเท่ากับผักทั่วไป โดยทั่วไปการซื้อขายผักปลอดภัยจะกำหนดราคาโดยอิงกับราคาผักทั่วไปในท้องตลาด โดยตั้งราคาขายสูงกว่าผักทั่วไปร้อยละ 35-50 ส่วนต้นทุนการตลาดของพ่อค้าขายส่งที่มากที่สุดของผักกระบี่ ผักกวาดตัก และถั่วฝักยาว คือ ค่าโลหัยการตลาด ได้แก่ ค่าภษณะ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ และค่าเช่าแผง ส่วนหอมแบ่ง และผักชี คือค่าขนส่ง เนื่องจากเป็นผักที่บอบช้ำง่ายทำให้เปลืองเนื้อที่ในการขนส่ง ปัญหาในการซื้อขายผักส่วนใหญ่เกิดจากการแข่งขันด้านราคาระหว่างพ่อค้าระดับเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการผลิตผักปลอดภัยของผู้ศึกษาเห็นว่าเกษตรกรควรที่จะปลูกผักหลายๆ ชนิด เพื่อลดความเสี่ยงทางการตลาด การปลูกผักปลอดภัยเกษตรกรควรได้รับความรู้ในเรื่องการใช้ปุ๋ย และสารกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เพื่อช่วยลดการใช้สารเคมี หรือเลิกใช้สารเคมี ในการผลิต การขายผลผลิตเกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มและวางแผนในเรื่องการปลูกและการตลาด เพื่อลดปัญหาการผลิตผักซ้ำกันทำให้ผักบางชนิดล้นตลาด ในขณะที่ผักอีกชนิดไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และการถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบในการขายผลผลิต ผักที่ได้รับการตรวจค่าความปลอดภัยควรออกเครื่องหมายรับรองคุณภาพปลอดภัยให้ผู้บริโภคได้รับรู้

The objectives of this research were; 1) to study the production situation, production cost and returns from the health-safety vegetable production, and 2) to study the marketing systems as well as problems in production and marketing of the health-safety vegetables. The research was based on the 2001 / 02 production year, with 40 vegetable farmers who grew health-safety vegetables under plastic net structure in comparison with those without net, 21 health-safety vegetable wholesalers and retailers in Nampong and Samsong Districts of Khon Kaen Province. The study was focused on five types of health-safety vegetables namely; Chinese kale, Chinese cabbage, spring onion, coriander and yard-long bean. The Sample groups were derived from a purposive sampling method. Data collection was carried out through structured questionnaires. The data was statistically analyzed for percentage using SPSS program and for production cost, return on investment and marketing of health-safety vegetables using Microsoft Excel program.

The research findings revealed that, for socio-economic aspect, the household heads of vegetable growers in plastic net and those without net were amounted to 80 percent and 90 percent respectively with an average age of 45 and 49 year old respectively. Most of them finished Grade 4. The average number of family members full-time engaged in farming was 2.40 and 2.60 respectively. The average farmland used for health-safety vegetable plantation was 0.64 rai and 0.58 rai respectively.

The analysis of production cost and return from the production of health-safety vegetables with and without plastic net showed that the production cost of health-safety vegetables without plastic net was higher, mainly from the cost of vegetable seeds, chemical fertilizers and labor for watering. This was because the production without plastic net setting required disease and insect resistant seeds as well as the needs for more refreshing fertilizers in vegetable plots. That resulted in higher products for spring onion coriander and yard-long bean. In addition, the products of health-safety vegetables without

plastic net were higher than that in the plastic net setting as they received more sunshine. Health-safety vegetables that should be grown in plastic net setting were Chinese kale and Chinese cabbage as they gave greener, sweeter and more crispy yield.

The research finding on the marketing showed that farmers who grew health-safety vegetables in plastic net also acted as retailers at Banglampoo Market in Muang District or Khon Kaen Province. Those vegetables would be certified by the Provincial Public Health Office or the Department of Agricultural Extension in Khon Kaen Province. The farmers who grew health-safety vegetables without plastic net setting either sold their products through middlemen or the wholesalers at Poonpon Market in Mung District of Khon Kaen Province. The prices they received were based on those of general vegetables. In case the growers acted as retailers themselves, they would sell the products at the Khon Kaen's Municipal markets. The prices of the health-safety vegetables were 35-50 percent higher than those of general vegetables. The highest marketing cost for Chinese kale, Chinese cabbage and yard-long bean for wholesalers was the marketing cost, which included the cost of containers, water and electricity, telephone, and the stall renting. The cost for spring onion and coriander was the transportation cost due to their perishable property. Main problem in marketing the health-safety vegetables was the price competition among the sellers at the same level.

Farmers should plan to grow a variety of health-safety vegetables to reduce marketing risks. They should also have sound knowledge on the use of fertilizers, herbicides and pesticides in order to reduce the amount or use no chemicals in the production. Collective market should also be practiced and planned by farmers in the growing and marketing aspects in order to reduce the over-production of health-safety vegetable, which results in unfair pricing. Health-safety vegetables that have passed safety check should be labeled as certified so that the consumers could easily observe.